

<p>ULUSLARARASI DİL, EDEBİYAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ</p> <p>INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE, LITERATURE AND CULTURE RESEARCHES</p> <p>МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ, ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ И КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ</p>	<i>Cilt: 4, Sayı: 2, 2021</i>
	<i>Vol: 4, Issue: 2, 2021</i>
	<i>Sayfa – Page: 334-355</i>
	<i>E-ISSN: 2667-4262</i>
	

ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK VE ÇOKDİLLİLİK BAĞLAMINDA MİDYAT

MULTICULTURALISM AND MULTILINGUALISM IN MIDYAT

Hadra Kübra ERKINAY TAMTAMIŞ* & Abdulhalim AYDOĞAN**

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>✉ <i>Geliş:</i> 22.09.2021</p> <p>✓ <i>Kabul:</i> 02.12.2021</p> <p>Anahtar Kelimeler: Çokkültürlülük, çokdillilik, toplumdilbilimi, Midyat, Mardin.</p> <p><i>Araştırma Makalesi</i></p>	<p>Midyat, Mardin'in -tıpkı şehrin kendisi gibi- içinde birden fazla kültürü ve dili barındıran ilçesidir. Midyat; tarihî dokusu, coğrafi konumu, etnik farklılıklarıyla kültür ve medeniyet havzasıdır. Coğrafi, tarihi, ekonomik, dinî vb. faktörlerin etkisiyle çokkültürlü ve çokdilli bir yapıya sahip Midyat, çeşitli araştırmaların konusu olmuştur. Bu araştırmada Midyat'ın çokkültürlülük ve çokdillilik durumu, toplumdilbilimsel yönüyle ele alınmıştır. Çalışmada Midyat'ın tarihi, sosyoekonomik yapısı ile Midyat'taki Türk, Mahalimi (Yerli Araplar), Becirman, Kürt, Süryani, Yezidi, Suriyeli göçmenlerin durumu ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Midyat'ta yaşayan çokkültürlü ve çokdilli bireyler üzerinden Midyat'taki söz konusu durumun tespiti yapılmıştır. Araştırma için Midyat'ta yaşayan, farklı etnik gruba dâhil, en az 3 dil bilen 10 kişiyle görüşülmüştür. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desene yer verilmiş ve ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen örnekleme, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Araştırmada Midyat'ın çokkültürlülük ve çokdillilik durumunun, odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireylerden alınan görüşlerle durum tespiti ve analizi amaçlanmıştır.</p>
ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>✉ <i>Received:</i> 22.09.2021</p> <p>✓ <i>Accepted:</i> 02.12.2021</p> <p>Keywords: Multiculturalism, multilingualism, sociolinguistics, Midyat, Mardin.</p> <p><i>Research Article</i></p>	<p>Midyat is the district of Mardin that contains more than one culture and language. It is a culture and civilization basin with its historical texture, geographical location, ethnic differences. The district, which has hosted different civilizations, has become a multicultural and multilingual attraction center due to this dynamism. In this research, the multiculturalism and multilingualism of Midyat has been handled in a sociolinguistic aspect. General information was given about the history of Midyat, its socioeconomic structures and the situation of Turkish, Mahalimi (Arabic), Becirman, Kurdish, Syriac, Yazidi, Syrian immigrants in Midyat. 10 people living in Midyat, speaking at least 3 languages and different ethnicities, were interviewed. In the study, phenomenological design, one of the qualitative research designs, was used and the semi-structured interview technique was used for sampling determined by criterion sampling method. In the research, it is aimed to analyze Midyat from individuals who have experienced the phenomenon.</p>

* Sorumlu Yazar (Corresponding Author), Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Mardin / Türkiye, E-mail: hadraerkinay@hotmail.com.

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-1469-0404>.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı. Mardin / Türkiye, E-mail: a.halimaydogan@ogrenci.artuklu.edu.tr.

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2751-4151>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Erkinay Tamtamiş, Hadra Kübra-Aydoğan, Abdulhalim (2021). "Çokkültürlülük ve Çokdillilik Bağlamında Midyat". *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 4 (2): 334-355. DOI: <https://doi.org/10.37999/udekad.999383>.

Extended Abstract

Midyat, east of *Mardin*, is the most important and largest city of *Tur Abidin*. The name of the settlement, whose history dates back to the *Assyrians* BC, is recorded as *Matiate* in the *Assyrian* tablets, meaning 'my homeland'. The situation of different ethnic and religious groups in Midyat also had attracted researchers; Many studies have been conducted on the subject in different disciplines. Current studies about Midyat is *engineering (construction, geology), architecture, sociology, geography, art history, folklore, educational sciences, agriculture, religion, oriental languages, economy, biology, sports disciplines. Sociolinguistic* studies examining Midyat in terms of culture and language are not yet at the desired level. This is important in terms of revealing the originality of the research. The aim of this study is to define the Midyat specialty through the general situation of multiculturalism and multilingualism, and to examine the multicultural and multilingual structure of Midyat through individuals.

In the study, general information about the history, socioeconomic structure of Midyat and the situation of *Turkish, Mahalmi (Native Arabs), Becirman, Kurdish, Syriac, Yezidi* and *Syrian immigrants* in Midyat are given. The situation in question in Midyat was determined through multicultural and multilingual individuals living in Midyat. For the research, 10 people living in Midyat, belonging to 4 different ethnic groups and speaking at least 3 languages, were interviewed. In the study, *phenomenological design*, which is one of the qualitative research designs, was included and sampling determined by criterion sampling method, semi-structured interview technique was applied. In the research, it is aimed to determine the situation and analyze the multiculturalism and multilingualism of Midyat with the views taken from the individuals who have experienced the phenomenon it focuses on and who can express or reflect this phenomenon.

All of the participants prefer *Turkish, Arabic* and *Kurdish* as spoken languages. Three of the participants also prefer *Syriac* among the languages spoken. The areas where languages are used are mostly in the form of home, shopping, sometimes job and vacation. Multilingual participants are very good in speaking and listening skills, and generally (pre)intermediate in reading and writing skills. All of the participants stated that being multilingual and multicultural is an advantageous situation.

Multiculturalism and multilingualism are not an option in Midyat, as it is a geography where different ethnic structures, religions, languages, cultures, civilizations, traditions and sects are intertwined and destiny. Multilingualism in Midyat acts as a bridge connecting cultures. Different cultures use both their own languages and the languages of other cultures; communication has continues uninterrupted in the region. Multicultural and multilingual individuals in Midyat have been living together in harmony and tolerance for centuries. Having a different language and culture is a wealth and advantage in the region. Some groups have adopted the languages of other groups. Individuals, regardless of ethnic groups and beliefs, have acquired the languages of other cultures in the natural process and environment.

As a result in the study, multiculturalism and multilingualism were determined through the criterion sample in Midyat. In Midyat, where differences can be seen in neighborhoods, bazaars, shopping areas and even in many houses, multiculturalism and multilingualism manifest themselves concretely in clothes, meals, architecture, prayers, holidays, weddings and neighborhoods. According to the results of the research, the reasons for multilingualism and multiculturalism in Midyat are the different languages spoken by the parents from different ethnic backgrounds, marriage, economy, profession, neighborhood, education, vacation, interest, and religion.

Giriş

Midyat, Mardin'in doğusunda kalan, kalkerden ve yer yer bazalt yığınlarından oluşan Tur Abidin'in en önemli ve en büyük şehri, bu havalinin merkezi addedilmektedir (Göyünç 1969: 1). Midyat, Mardin'in 10 ilçesinden nüfus bakımından üçüncü büyük ilçesi olup dinlerin ve dillerin kavşak noktasıdır. Tarihi MÖ Asurlara dayanan yerleşim yerinin adı Asur tabletlerinde 'vatanım' anlamında *Matiate* olarak kayıtlıdır. Midyat, tarih boyunca birçok etnik grup ve dinlerin yaşam yeri olmuştur. İlçede Türkler, Araplar, Ermeniler, Kürtler, Süryaniler gibi farklı

etnik gruplarından kaynaklı olarak Türkçe, Arapça, Kürtçe, Süryanice gibi hâlen kullanılan; Ermenice ve Keldanice gibi unutulmuş diller söz konusu olmuştur⁴⁵.

Farklı kültürlerin asırlar boyu bir arada yaşama etkinliği, etkileşimi de beraberinde getirmiştir. Bu durum Midyat'ın 'Diller ve Dinler Diyarı', 'Küçük Kudüs', 'Hoşgörü Memleketi', 'Kozmopolit Kent' gibi ifadelerle anılması sonucunu doğurmuştur. Farklı ibadetgâhlar, farklı etnik ve dinî grupların köy/mahalleleri, farklı diller Midyat'ın turizm potansiyelini doğrudan etkilemekte; bu durum ilçenin her sene yerli ve yabancı turistler bakımından Mardin'in sık ziyaret edilen konumlarından biri olma özelliğini teşvik etmektedir. Midyat'ın popülerliği medya tarafından da sıkça kullanılmaktadır.

Midyat'ın farklı etnik ve dinî gruplarının durumu araştırmacıları da celbetmiş; konuyla ilgili farklı disiplinlerde birçok çalışma yapılmıştır. Mevcut çalışmalar; mühendislik (inşaat, jeoloji), mimarlık, sosyoloji, coğrafya, sanat tarihi, halk bilimi, eğitim bilimleri, ziraat, din, doğu dilleri, ekonomi, biyoloji, spor disiplinleriyle⁴⁶ ilgili olup Midyat'ı kültür ve dil bakımından inceleyen sosyolengüistik çalışmalar henüz istenen düzeyde değildir. Bu durum, araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymasından önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı çokkültürlülük ve çokdilliliğin genel durumu üzerinden Midyat özelini tanımlamak, Midyat'ın çokkültürlü ve çokdilli yapısını bireyler üzerinden incelemektir.

1. Midyat ile İlgili Genel Bilgiler

1.1. Tarihi

Midyat; Cezîre bölgesinde olup İslam'dan önce sırasıyla Bâbilliler, Asurlular, Hititler, Persler, Büyük İskender, Seleukoslar, Romalılar, Bizans ve Sâsâniler hükümlerinde bulunmuştur. Bölgeye XI. yüzyılın ikinci yarısında Selçukluların gelişiyle siyasi harita tamamen değişmiştir. Bölgedeki yerli yarı göçebe hanedanların yerini Türk beylikleri almış, daha sonra Artuklular, Eyyübiler, İlhanlılar, Karakoyunlular, Akkoyunlular bölgeyi idare etmiştir (Şeşen 1993: VII/509-511). Midyat'ın oluşturduğu Tur Abidin bölgesi önceden Hasankeyf'e bağlı olup Hasankeyf ise Diyarbakır Beylerbeyliğinin müstakil bir kazasını oluşturmaktaydı (Göyünç 1969: 40). Tarihinin Romalılara dayandığı bir mağara yerleşimi olan 'Eleth'in Midyat'a 3 km mesafede bulunması, buraya ilk yerleşen insanların mağaralarda yaşadığını göstermektedir. 1871-1872 tarihli Diyarbakır Salnamesi'nde "*Mardin sancağına muzaf Midyat kazasında la-yu'add ve la-yuhsa mağaralar olup cümlesi taştan oyulmuştur.*" şeklinde geçen ifadeler, Midyat'ın yakın zamana kadar mağaralar şehri olarak bilinen özelliğini koruduğunu göstermektedir (Genç 2019: 1).

1.2. Etnik ve Dinî Yapı

Türkler, Mahalmiler (Arap), Becirmanlar, Kürtler, Süryaniler, Yezidiler ve Suriyeli göçmenler (Türkmen, Arap ve Kürt) ilçenin etnik gruplarını oluşturmaktadır. İlçede; Müslümanlık, Hristiyanlık ve Yezidilik olmak üzere üç farklı inanç; Türkçe, Arapça, Kürtçe ve Süryanice ile birlikte dört farklı dil yaşamaktadır. Bu anlamda Midyat kozmopolit bir yapıya

⁴⁵ <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56489/midyat-tarihcesi.html>. [20.02.2020].

⁴⁶ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>. [15.01.2021].

sahiptir. Hatta bazı araştırmacılar tarafından Midyat ‘Küçük Kudüs’ olarak nitelendirilmektedir (Oktik-Nas 2005: 129).

Farklı kültürlere, dinlere ve dillere ev sahipliği yapan Midyat'ta yüzyıllardır bir arada yaşayan Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yezidiler kendi inançları doğrultusunda örf ve adetlerini ortaya koymaktadır (Eroğlu-Sarıca 2012: 1192). Midyat yöresindeki kültür, din ve dil çeşitliliği toplumlar arasında daimi bir kültür alışverişi sonucunu doğurmuştur. İlçenin en belirgin özelliği ‘dinler ve diller kenti’ olması, yüzyıllar boyunca bünyesinde farklı dinlerin ve dillerin bir arada yaşamasından kaynaklıdır.

Midyat'ta görünürde hem Müslümanlar hem de gayrimüslimler arasında bayramlar, düğünler, hasta ziyaretleri ve belli düzeyde komşuluk ilişkilerinin yaşandığı ve bu anlamda tarafların, birbirlerine yönelik kişisel husumetler hariç, herhangi bir dışlama içerisinde olmadıkları söylenilebilir. Hatta Midyat'ta yapılan pek çok düğünde Türkçe, Arapça, Kürtçe ve Süryanice parçalar çalınmakta ve çeşitli yöresel oyunlar oynanmaktadır (Öztürk 2013: 47). Dört farklı dilden sözcükler içeren türküler, ilçenin merkezi yerlerine yerleştirilmiş üç inancı temsil eden kabartmalar, üç inanca ait takı motifleri, dört dilli korolar, dört dilde selamlaşmalar, dört dilli yemin ifadeleri ve vedalaşma gibi kalıp ifadeler birlikte yaşamı gösteren birkaç somut örnektir.

1.2.1. Mahalmiler (Mihellemi/Yerli Araplar)

Mahalmilerin kökeniyle ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Arap ve Kürtlerden (daha ziyade Arap etkisinde) oluşmuş melez topluluk olduğu yönündedir. Bir diğer görüş çoğunluğu Türk olan Türk ve Arap karışımı bir topluluktur. Diğer görüşler ise Mahalmilerin Süryani kökenli bir topluluk olduğu ve Hristiyan-Süryani bir toplulukken 1600'lü yıllarda Müslüman olmuş bir topluluk olarak ileri sürülmektedir.⁴⁷ Mahalmiler (Mihellemiler) Midyat ve çevresinde yaşayan yerli Araplar olarak bilinen etnik bir gruptur. “Mahalmiler, Türkiye’de yaşayan en büyük Sünni-Şafii Arap topluluğudur” (Oktik-Nas 2005: 129).

Abbassiler döneminde Harun El Reşit’in oğlu Memun’un Türk-Arap karışımı olarak kurduğu büyük ordu Cizre-Mardin patika yolu boyunca yüz karakola yerleştirilmiştir. Böylece Midyat ve çevresindeki ‘yüz mahalle, yüz yer, yüz ordugâh’ anlamına gelen *Mahalmi* kavramı ortaya çıkmıştır. Eski Bağdat yolu (kervan yolu) üzerindeki bu köyler Türkçe, Süryanice ve ağırlıklı olarak Arapça karışımı Mahalmice⁴⁸ diye tabir edilen bir dili konuşmaktadır.⁴⁹

Demir’e göre (2019: 21) Mahalmiler ağırlıklı Arapça olmak üzere, Süryanice, Türkçe ve Kürtçe ile karışık ‘Mahalmice’ olarak isimlendirilen, Kuzey Mezopotamya Sami dil grubundan *Qiltu* (Kiltu) lehçesini konuşmaktadırlar.

⁴⁷ Detaylı bilgi için bk. (Demir 2019: 19-21).

⁴⁸ Mahalmice bu yönüyle Osmanlı Türkçesi gibi üç farklı dilden müteşekkil karma bir dil olarak düşünülebilir. Midyat’taki bu grubun dili, Mardin merkez Arapçasıyla birtakım farklılıklar arz etmektedir. Mahalmiler, kendi lehçelerinin Mardin merkez lehçesine göre fasih Arapçaya daha yakın olduğu görüşünü savunmaktadırlar.

⁴⁹ <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56489/midyat-tarihcesi.html>, [06.02.2021].

1.2.2. Süryaniler

Süryânîler, Antakya Patrikhanesine mensup olan, bugün de tarihî Antakya Patrikhanesini temsil eden, Hristiyanlığın en kadim cemaatlerindedir. Bu halk Irak ve İran'da daha çok *Asuri*, Hindistan'da *Kenanlılar* adıyla tanınırken Suriye ve Türkiye'de aynı halk için *Süryani* adı kullanılmaktadır. Süryanilik herhangi bir din veya mezhep olmaktan ziyade Hristiyanlığa inanan, kendilerine has dili, kültürü, sanatı, edebiyatı olan bir gruptur. Süryanilerde etnik kimliğin dini kimliğin önüne geçtiği görülmektedir. Süryaniler; dillerini ve kültürlerini Hristiyanlık üzerinden korumakta olup diğer bir ifade ile dinî kimliklerini, etnik kimliklerini muhafaza etmek için bir kalkan olarak kullanmaktadırlar (Çelik 2010: 38/175).

Yıllardır bir arada yaşayan Müslüman halk ve Süryaniler arasındaki ilişkilerin bir sonucu olarak Midyat'taki Süryaniler, sosyal hayatta Hristiyan dininin gerekleri dışındaki hususlarda Müslüman halkın örf ve adetlerini benimsemiş ve uygulamışlardır. Bunu en açık bir biçimde Süryanilerin düğün adetlerinde görmek mümkündür. Kız istemeye giderken eli boş gidilmemesi, kızın gelen görüncülere kahve ikram etmesi, söz kesmede yüzük takılması, nişanlanma, düğüne davet biçimi, geline kına yakma âdeti, düğünde geline takı takılması ve gelen konuklara yemek verilmesi gibi düğün gelenekleri bölgede Müslümanlar tarafından uygulanan ancak Süryaniler tarafından da benimsenen uygulamalardan bazılarıdır (Eroğlu-Sarıca 2012: 1198). Karşılıklı etkileşimin sonucu olarak bölgede yaşayan diğer etnik gruplar, Süryani örf ve âdetlerini uygulamaktadır. Örneğin Süryanilerden öğrenilen çörekler (*iklice/kiliçe*), yemekler (*kiterraha, dobo*), kutlama ve ritüeller (Paskalya Bayramı ve yumurta boyama ve süsleme), el işi örgüler (iğne oyası gibi) kültür etkileşiminin bazılarındandır.

1.2.3. Becirmanîler (Seyyidler)

Becirman Seyyidleri, Bağdat'tan çeşitli nedenlerle göç etmek durumunda kalmış olan Seyyid Bilal'in yedi erkek çocuğun soyundan gelenleri ifade etmekte olup Batman, Nusaybin ve Midyat başta olmak üzere çevre şehirlere yayılmış geniş bir nüfusu tanımlamaktadır. Becirman Seyyidleri etnik ve dinî kimlik arasında *akışkan kimlik* olarak tanımlanmıştır. Osmanlı döneminde Peygamberin soyundan gelenlere gösterilen saygının bir göstergesi olarak Seyyidler vergiden muaf tutulmuşlardır (Keskin 2014: 1). Batman'ın Gercüş ilçesine bağlı Becirman köyünün adı da buradan gelmekte olup *vergisiz* anlamına gelmektedir.

Midyat ve köylerinde yaşayan Becirmanîlerin geneli İslam-Şafii mezhebine tabi olup ana dilleri Kürtçedir. Hz. Muhammet'in soyundan olmalarından ve Seyyidliğin yükümlülüklerinden dolayı dinlerine bağlı, kendi içlerine kapalı bir cemaat olarak bilinirler. Seyyid ve şeriflerin kutsal soydan gelenleri ifade etmesiyle toplumsal anlamda saygınlık ve ekonomik avantaj kazandırdığı için (vergi ödememek gibi) bu halktan olmayanların da kendilerini Becirman olarak tanımladıkları olmuştur (Keskin 2014: 1).

1.2.4. Kürtler

Midyat'ta yaşayan Kürtler, inançları gereği İslam, Sünni ve Şafii mezhebini teşkil etmektedirler. Buradaki Kürtler arasında aşiret mensubu olma durumu vardır. Ancak eskiye nazaran katı bir aşiret hiyerarşisi söz konusu değildir (Oktik-Nas 2005: 132).

Köylerinden göçüp, ilçede yaşayan Süryanilerin yardımıyla, Midyat'a ilk defa 1800'lü yıllarda yerleşen Kürtler, günümüzde Midyat'ın 115 binlik nüfusunun % 45-55'ini oluşturmaktadır. Kürtler, Midyat kesiminin her mahallesine dağıldıkları halde, Estel kesiminde ise ağırlıklı olarak Orta Çarşı Mahallesi'nin dış taraflarına yerleşmişlerdir (Çetin 2007: 5). Midyat'ta yaşayan Kürtler, Kürtçenin Kurmanci lehçesini konuşmaktadırlar.

1.2.5. Yezidiler

Yezidi adı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. İran'ın Yezd şehri sakinlerinden olması sebebiyle bu isimle anıldığı, Yeni Farsçada 'melek, tanrı' manasında *ized*, Avesta dilinde 'saygı ve ibadete lâyık' anlamında *yezata*, Pehlevicede ve Modern Farsçada 'tanrı' manasındaki *yezdân* sözcükleri yanında 'tanrıya kulluk eden kimseler' anlamında *ezidî*, *izidî*, *izdî* sözcüklerinden geldiği de söylenmiştir. Diğer bir anlayışa göre Emevi Halifesi I. Yezîd'e bağlılıkları ve onu beşer üstü bir varlık kabul etmelerinden dolayı kendilerine bu ad verilmiştir. Son zamanlarda yapılan araştırmalar *Yezidiyye* adının I. Yezîd ile yakın ilgisinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca söz konusu topluluk, Melek Tâvus'a inandığından küçültücü bir isim olarak 'abedetü'l-İblîs' (şeytana tapanlar) şeklinde de nitelendirilmektedir (Taşgım 2013: XLIII/525).

Kırsal bir topluluk deseni gösteren Yezidiler, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasıyla birlikte, bugün dünyanın farklı coğrafyalarına dağılmış durumdadırlar. Türkiye'deki Yezidilerin önemli bir bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Beşiri, Kurtalan, Bismil, Midyat, İdil, Cizre, Nusaybin, Viranşehir, Suruç ve Bozova gibi ilçelere bağlı 80'e yakın köyde yerleşik yaşamlarını idame ettirmektedirler (Sami 2009: 213). Midyat'ta yaşayan Yezidiler genel olarak aralarında Kürtçe konuşmaktadır. Araştırmalar Yezidilerin köken olarak Kürt olduklarını göstermektedir (Genç 2019: 69).

1.2.6. Türkler

Asur, Makedonya, Pers, Roma, Arap gibi çeşitli kavimlerin hüküm sürdüğü Midyat, idaresini Selçuklulardan sonra Türk beyliklerine bırakmıştır. Sırasıyla Artuklular, Eyyübiler, İlhanlılar, Karakoyunlular, Akkoyunlular bölgeyi idare etmiştir (Şeşen 1993: VII/511). Harun El Reşit'in oğlu Memun'un yerleştirdiği Türk-Arap orduları Midyat'ın etnik grubunun bir kısmının temelini teşkil etmektedir. Bölgeye halkın yanı sıra yönetici, ordu vasfında da Türklerin yerleştirildiği bilgisi ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde mecburi hizmet nedeniyle Midyat'a gelen memur, asker, polis, öğretmen, hâkim, savcı, doktor vb. meslek grupları ve ailelerinden oluşan Türkler Midyat'ın bir bölümünü oluşturmaktadır. Genel olarak zorunlu hizmetlerini tamamlayan Türkler, Midyat'tan atama yoluyla ayrılmaktadır. Tayinleri başka illere çıkan bu meslek gruplarından az da olsa Midyat'a yerleşenleri mevcuttur.

1.2.7. Suriyeli Araplar ve Suriyeli Kürtler

2011 yılında Suriye iç savaşının başlamasıyla Suriye'den Mardin ve ilçelerine göç gerçekleşmiştir. Suriyeli göçmenler ilkin genellikle akrabaları olan Midyatlı vatandaşların evlerinde yaşamaya başlamışlardır. Sonrasında hem kamp alanlarında hem de ilçenin birçok mahallesinde ikamet etmeye devam etmişlerdir.

2. Çokkültürlülük ve Çokdillilik

2.1. Çokkültürlülük

Çokkültürlülük, bazı istisnalar hariç, tarih boyunca bütün ülkelerde var olmuştur; çünkü hemen hemen her ülke, farklı kültürlerle ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle egemenliğinde farklı etnik yapıları barındıran imparatorluklar, kültürel çeşitlilik özellikleri taşımaktadır. Fakat bilimsel bir kavram olarak çokkültürlülük, bilim dünyasında yirminci yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır.

Çokkültürlülük, küreselleşmeyle birlikte yerelliklerin de yükselişe geçmesi neticesinde son 20 yıl içinde son derece popüler bir kavram haline gelmiştir (Çetin 2007: 2). Etnik çeşitliliği fazla olan Kanada ve Avustralya'nın 1970'lerden itibaren çokkültürlülük politikalarını adım adım uygulamaya başlamalarıyla dünya genelinde bu kavramlar tartışılmaya başlanmıştır. Çokkültürlülük, kavramsal anlam olarak iki şekilde ele alınabilir: Birincisi, bir bireyin aynı anda birçok kültürün unsurlarını taşıması; ikincisi herhangi bir coğrafyanın kendi bünyesinde farklı kültürleri barındırmasıdır. Her iki durumda da meydana gelen durum, kültürel çeşitliliklerdir. Çokkültürlülük, toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel değişimler paralelinde algılanabilecek toplumsal ve siyasi bir sonuçtur (Yanık 2012: 3).

Çokkültürlülüğün hem bireyler hem de ülkeler düzeyinde oluşmasında birçok neden vardır. Her türlü hareketlilik, çokkültürlülüğünün temel nedenidir. Göç, eğitim, sosyal ilişkiler, politika, ekonomi, sömürge ve turizm çokkültürlülüğünün meydana gelmesinde en önemli etkenlerdir.

2.1.1. Çokkültürlülüğün Avantajları

Çokkültürlülük, bünyesinde olumlu bir anlamı barındırmaktadır. Farklı kültürler arasındaki diyalogun önemsendiği, 'yabancı' bir kültüre mensup olan grupların-toplulukların dışlanmadığı, farklılıkların zenginlik olarak ifade edilip desteklendiği ve kültürel değişim süreçlerinin zora dayalı olarak gerçekleşmediği bir anlamı taşımaktadır (Uluç 2018: 20).

Çokkültürlü bireylerde empati, hoşgörü, uyum özellikleri gelişmektedir. Çokkültürlü insanlar farklı kültür ortamlarına girdiklerinde uyum problemi yaşamamakta, farklı kültürlerle karşılaştıklarında onları hoşgörüyle karşılamakta, diğer kültüre sahip insanlara karşı önyargılı davranmamaktadır. Çokkültürlü insanlarda ırkçılık, taassup duyguları yerine hümanist düşüncesi gelişmiştir. Çokkültürlülüğün kendisi insan haklarına dayalı bir harekettir ve bu hakların prensiplerinden ilham almıştır. Çokkültürlülüğü benimseyen Kanada'da, bu tutumun tavırlar, öz anlayış ve kimlikler bağlamında bireysel seviyedeki etkileriyle birlikte kurumlar üzerindeki toplumsal seviyede etkileri yoluyla entegrasyonu, katılımı ve sosyal kaynaşmayı arttırmada pozitif bir role sahiptir (Kymlicka 2012: 306-311).

Her kültür mensuplarının ihtiyaçları, talepleri, istekleri birbirinden farklı olduğundan çokkültürlü ülkelerde ekonomik ve ticaret hayatı canlı olmaktadır. Bünyesindeki kültürlerle baskı ve asimilasyon politikaları gütmeyen ülkelerde huzur ve refah düzeyi yüksektir. Heterojen toplumlar bünyesinde barındırdığı farklı unsurların ortak bir kültürle uyumlu bir bütün halinde yaşamasını *erime potası* veya *salata kâsesi* gibi metaforlarla açıklamaktadır. Çokkültürlülüğü kabul eden ve farklı kültürlerle saygı gösteren ülkelere turizm, ticaret, eğitim amacıyla giden insan sayısı fazla olacağından ülkenin dünyadaki saygınlığı da yüksek olacaktır.

2.1.2. Çokkültürlülüğün Dezavantajları

Çokkültürlü bireyler, kimi zaman kimlik karmaşası yaşayabilmekte, bazı yönlerde birden çok kültürün yansımalarını sergileyerek tam olarak hangi kültüre ait olduğunu karıştırabilmektedir. Birçok kültürün aynı coğrafyada iç içe yaşamasından dolayı bazı kültürler, kültürlenme yoluyla değişime uğrayıp yok olma tehlikesi yaşayabilmektedir.

2.2. Çokdillilik

Çokdillilik, bireyin üç ve(ya) üçten fazla dil bilmesi durumudur. Bireyin doğup büyüdüğü aile veya çevresinden öğrendiği ana dili dışında edindiği diller ile birlikte çokdillilik ortaya çıkmaktadır. Dillerin değişimli olarak kullanılması şeklinde tanımlanan çokdillilik hem bireysel hem toplumsal bir kavramdır. Dillerin bilinirlik düzeyleriyle ilgili çeşitli görüşler olmakla birlikte genellikle dili anlama ve konuşma çokdilli olmak için yeterli kabul edilmektedir. Her dilin akademik ve üst düzeyde bilinmesi koşulu hiç şüphesiz ki çokdilli birey sayısını azaltacaktır. Zira bu durum ana dilinde eğitim almayan ve emperyalist politikalar neticesinde resmî dili değişen ülkelerdeki bireylerin çokdilli olmaması anlamına gelecektir. Dili, kültür düzeyinde bilmek, gündelik hayatta kullanmak, kendini ifade edebilmek, belirli bir düzeyde dinleme/anlama ve konuşma becerilerinin olması genellikle çokdilli olmak için kâfi görülmektedir.

Politik, dinî, eğitim, turizm, iletişim, sosyoekonomik, kültürel nedenler çokdilliliği oluşturmaktadır. Nedeni ne olursa olsun insan hareketliliği çokdilliliğin asıl çıkış noktalarındandır (Erkinay 2012: 278). Küreselleşen modern dünyada eğitim ve iş bulma kolaylığı açısından iki dil bilmek bir ayrıcalık olmaktan çıkmak üzeredir. Bu yüzden bireyler artık üç ve(ya) daha fazla dil öğrenmeye çalışmaktadır. Bütün ülkelerin eğitim müfredatında ilkökul veya okul öncesi eğitimden başlayıp lisans eğitimi tamamlanıncaya dek en az bir yabancı dil dersi yer aldığı için dünya genelinde insanlar ana dillerinin yanında bir tane de yabancı dili en az orta düzeyde öğrenmektedir. Ana dili, resmî/eğitim dili ve okulda eğitim alınan yabancı dil dışında, akademik alanda kendini geliştirmek isteyen, farklı ülkelerde çalışmak isteyen veya turizm amaçlı rahat iletişim kurma arzusu, dil(ler)e duyulan ilgi ve daha birçok etken bireylerde çokdillilik durumunu oluşturmaktadır.

2.2.1. Çokdilliliğin Avantajları

Çokdilli bireyler tek dilli bireylere göre birçok yönden daha avantajlıdır. Çokdillilik, bireylerin gündelik yaşamını, eğitim hayatını, ekonomik düzeyini, iletişim olanaklarını kolaylaştırmaktadır.

Çokdilli bireylerin beyinde konuşma esnasında dil kullanımından sorumlu nöronları birbirine bağlayan sinapsların sayısında artış görülmektedir. Bu artış prefrontal korteksin de faaliyete geçmesi ve konuşma lobunun yeniden şekillenmesiyle beyin bu alanın boyutunun büyümesi ve işlevinin de artarak güçlenmesini sağlamaktadır (Atli 2018: 26). Yapılan araştırmalar çokdilli bireylerin beyin fonksiyonlarının daha fazla çalıştığı, bilişsel performansının da gelişmesine katkı sağladığı yönündedir. Yeni bir dil öğrenmek, fizyolojik yararların yanı sıra sosyal becerileri geliştirmede de etkilidir. Çokdilli bireylerin iletişim becerileri tek dilli bireylere göre daha çok gelişmiştir.

2.2.2. Çokdilliliğin Dezavantajları

Çokdilliliğin bireyler ve ülkeler açısından dezavantajları farklı olabilmektedir. Bireysel anlamda çokdilliliğin en büyük dezavantajı iki dilden sözcük veya yapının birbiriyle karıştırılması olarak bilinen dil karışmasıdır. Dil karışmasında çokdilli bireyin, bir dilde konuşurken bildiği öteki dillerden farkından olmadan kod kopyalayarak sözcük, ek veya kalıp ifade kullanmasıdır. Bu dil karmaşası; bireylerin konuştukları dil(ler)i eksik bilmesi, düşünmede aksama, iletişimde yanlış anlaşılma, ek ve sözcük karışıklığı gibi birtakım durumlarda ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak birden fazla dili yeterli düzeyde bilmemek, düşünme yeteneğine ve zekânın gelişimine olumsuz etkide bulunmaktadır. Birden fazla dili yeteri düzeyde bilen bireylerden, çok uluslu toplumlardaki örf ve adetlere uygun, içinde yaşadığı toplumla bütünleşmiş, iletişime açık bir tavır sergilemesi beklenmektedir (Yılmaz 2014: 1650).

Bununla birlikte çokdilli ülkelerde dominant olan major dil, azınlıktaki minör diller üzerinde baskı oluşturabilmektedir. Bunun sonucunda bazı diller yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir.

2.3. Midyat'ta Çokkültürlülük ve Çokdillilik

Birbirlerinden farklı etnik yapılar, dinler, diller, kültürler, medeniyetler, gelenekler ve mezheplerin iç içe geçtiği bir coğrafya olması hasebiyle Midyat'ta çokkültürlülük ve çokdillilik kader ve alinyasıdır.

Midyat da tıpkı bağlı bulunduğu il olan Mardin ve civar yerleşim yerleri gibi çokkültürlü ve çokdilli bir yapıya sahiptir. Mardin'de bu yapıların ortaya çıkmasında etken olan unsurlar, Midyat'ta da etkili olmuştur. Eğitim, kültürel nedenler, günlük hayata dâhil olma isteği, ticari ilişkiler, sosyal münasebetler, sınıra yakınlık, jeopolitik konum, ekonomi, dinî unsurlar (Erkınay 2012: 279) bu yapının oluşması ve korunmasında etkindir. Midyat tarihî dokusu, mozaik yapısı, mimarisiyle Mardin'e en çok benzeyen ilçe olup kültürel doku ve hoşgörüyü koruması, bünyesinde farklı etnik grupları barındırması, turizm cazibe merkezliği bakımından da Mardin ile eş değerdir.

Midyat'ta “...hemen herkes kendi anadiliyle birlikte diğer grubun dilini de konuşabilmektedir. Ayrıca her dil diğer dillerden aldığı çok sayıda ödünç kelimeler nedeniyle bu dillerden bir ya da iki tanesini bilen bir kişi diğer dilleri konuşmasa da çok rahat anlayabilmektedir.” (Özmen 2006: 27). Bölgede hatırı sayılır Süryani nüfusu barındıran Midyat'ta meskûn bulunanlar kendi ana dilleri dışında hemen hepsi Türkçeyi ve diğer bölge dillerini ileri düzeyde bilmektedir. Diğer etnik gruplarda da durum hemen hemen bu biçimdedir (Erkınay 2012: 279). Süryaniler dışındaki etnik grupların Süryaniceyi bilme düzeyleri gün geçtikçe azalmaktadır. Bunda Süryani nüfusunun göç yoluyla azalması, eğitim-öğretim hayatının yaygınlaşmasıyla birlikte baskın dillerin farklılık göstermesi gibi nedenler sıralanabilir.

Midyat'ta herhangi bir kültür, öteki kültürü kendine benzetmeye çalışmadan, onu kendine özgü özellikleri ve yapısıyla olduğu gibi kabul etmekte ve buna yönelik olarak da ortak yaşam alanlarını paylaşmaktadır (Çetin 2007: 24). “Farklılıkların bir arada yaşaması tektipleşmeye yol açmadığı gibi uyum adına farklılıkların yok edilmesini de gerektirmez. Uyum, tektiplilik

olarak anlaşılmalıdır. İnsanlar farklılıklarını koruyarak da birlikte yaşayabilirler.” (Öztürk 2013: 67-70). Midyat'taki her etnik yapı kendi gelenek göreneklerini ve kültürünü diğerleri ile uyumsuzluğa düşmek zorunda kalmadan sürdürmektedir.

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Araştırma soruları; çokdilli ve çokkültürlü olmanın avantaj ve dezavantajlarını, dillerin öğrenilme nedenleriyle kullanım alanları ve düzeyleri, çokdilliliğin sürdürülebilirliğiyle ilgili görüşleri tespit etmek amacıyla nitel araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Nitel araştırma modeli gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel sürecin izlendiği bir araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım 1999: 10). Araştırmada, bireyin kendisini ve dış dünyayı kendine özgü bir biçimde algılamasını sağlayan, kişinin öznel yaşantısına karşılık gelen fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır.

Veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireylerden oluşmaktadır. Hedef kitle (evren) olan Midyat'ta, bütünü temsil kabiliyeti olan kişiler (örneklem) seçilmiştir. Görüşleri alınan katılımcılar, amaçlı örnekleme türünün bir alt başlığındaki ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklerine sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasına dayalı bir örnekleme türüdür (Büyüköztürk 2017: 11). Buna göre uygulama, çokdilliliğin temel tanımına uygun bir şekilde, üç ve üçten fazla dil bilen çokdilli olarak nitelendirilen bir çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Katılımcı sayısı 10 kişiyle sınırlı tutulmuştur. Fenomenolojik çalışmalarda genel kanı katılımcı sayısının az olması yönündedir (Saban-Ersoy 2016: 55-56). Bu tür çalışmalarda gerekli veriler, gözlem ve derinlemesine görüşmelerle elde edileceği için örnekleme dâhil edilecek bireylerin sayısı fazla olmamalıdır.

Araştırma için yapılan görüşmelerde bireylerle güven ve empatiye dayalı samimi bir etkileşim ortamı yaratılmıştır. Kaynak kişilerin hepsi görüşme için gönüllü olmuş, araştırma için gerekli bilgileri ve daha fazlasını rahat bir biçimde paylaşmıştır. Görüşme genellikle kaynak kişilerin çalışma ortamında, doğal yaşam alanlarında gerçekleştirildiği için fenomenolojik desenin gerektirdiği katılımcıların kendilerinin bile daha önce farkında olmadıkları ya da üzerinde fazla düşünmedikleri yaşantıları ve anlamları dışa vurma durumları⁵⁰ görülmüştür. Örneğin; kaynak kişilerden birisi bildiği diller arasında farkına varmaksızın geçişler yaptığını, görüşme esnasında fark etmiştir. Bir başka kaynak kişi ise görüşme esnasında çokdilliliğin avantajları üzerine daha önce düşünmediğini belirtmiştir. Bu görüşmeyle kaynak kişilerin daha önce düşünmedikleri veya farkında olmadıkları yaşantılarını dışa vurdukları görülmüştür.

Görüşmenin daha verimli geçmesi için yarı-yapılandırılmış görüşmeler için de uygun olan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formundaki sorular hem açık uçlu hem kapalı uçlu olarak hazırlanmıştır. Bazı konular üzerine daha derinlemesine bilgi edinmeye çalışmak

⁵⁰ http://acikders.atauni.edu.tr/pluginfile.php/77629/mod_resource/content/0/SEC.pdf, [08.02.2021].

amacıyla sondaj soruları da sorulmuştur. İlgili form çalışmanın ekler bölümünde yer almaktadır.

3.1. Veri Tabanı (Katılımcıların Özelliklerine Göre Dağılımı)

Cinsiyet	Sayı	Oran
Kadın	5	50
Erkek	5	50
Toplam	10	100
Etnik Köken	Sayı	Oran
Süryani	2	20
Melez	1	10
Mahalmi (Arap)	1	10
Kürt	3	30
Göçmen (Suriyeli Arap ve Kürt)	2	20
Türk	1	10
Toplam	10	100
Din/İnanç	Sayı	Oran
Müslüman	8	80
Hristiyan	2	20
Toplam	10	100
Ana Dili	Sayı	Oran
Süryanice	1	10
Kürtçe	5	50
Arapça	2	20
Türkçe	1	10
Türkçe-Kürtçe	1	10
Toplam	10	100
Evde Konuşulan Dil Sayısı	Sayı	Oran
2 Dil	5	50
3 Dil	5	50
Toplam	10	100
Doğduğu Şehir	Sayı	Oran
Mardin-Midyat	3	30
Kamışlo (Suriye)	2	20
Mardin-Merkez	1	10
Şırnak-Cizre	1	10

Şırnak-İdil	1	10
Batman-Merkez	1	10
Mersin-Erdemli	1	10
Toplam	10	100
Eğitim Durumu	Sayı	Oran
Okula Gitmemiş	1	10
İlkokul	1	10
Ortaokul	1	10
Lise	1	10
Lisans	4	40
Yüksek Lisans	2	20
Toplam	10	100
Yaş	Sayı	Oran
30-45 Arası	5	50
45-60 Arası	4	40
60 Üstü	1	10
Toplam	10	100
Bilinen Dil Sayısı	Sayı	Oran
3 Dil	2	20
4 Dil	3	30
5 Dil	4	40
6 Dil	1	10
Toplam	10	100
Meslek	Sayı	Oran
Telkâri Ustası	2	20
Ev Hanımı	3	30
Öğretmen	4	40
Emekli Öğretmen	1	10
Toplam	10	100

Açık ve kapalı uçlu 21 sorudan oluşan “Çokkültürlülük ve Çokdillilik Bağlamında Midyat” başlıklı görüşme formuna üç ve üzeri dil bilen, beş kadın ve beş erkek olmak üzere toplamda on kişi katılmıştır. Farklı dinlere mensup, farklı etnik kökenlere sahip, farklı dilleri konuşan uzun yıllardır Midyat’ta ikamet eden katılımcılara görüşme formu uygulanmıştır.

Görüşmeye katılanların yaş aralıkları, eğitim düzeyleri ve meslekleri farklılık göstermektedir. Katılımcıların beşi 30-45 yaş aralığında, dördü 45-60 yaş aralığında, biri 60 yaş üzeridir. Eğitim durumu olarak altı kişi lisans ve üzeri iken; okula gitmemiş, ilkököl, ortaokul ve lise düzeylerinin her birinde bir katılımcı vardır. Eğitim düzeyinin yükselmesiyle dil sayısı arttığı için genellikle lisans düzeyindeki kişiler tercih edilmiştir. Bölgede hiç okula gitmeyen üç dilli bireyler de bulunmaktadır. Katılımcıların dördü öğretmen, biri emekli öğretmen, üçü ev hanımı, ikisi telkâri ustasıdır. Dil ve kültür koruyucusu olan 50 yaş üstü eğitim seviyesi düşük ve çalışmayan kadınlar da çalışmanın ölçüt örneklemesine uygun görüldüğü için çalışmaya

dâhil edilmişlerdir. Katılımcılar 1’den 10’a kadar K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10 biçiminde adlandırılmıştır.

Katılımcıların bildiği dillere bakıldığında din, etnik köken ve ana dilin farklı dil öğrenmede herhangi bir engel teşkil etmediği görülmüştür. Etnik kökeni Süryani, dini Hristiyanlık, ana dili Süryanice olan katılımcının Türkçe, Arapça, Kürtçe bilmesi; etnik kökeni Kürt, ana dili Kürtçe, dini İslam olan katılımcının Türkçe, Arapça ve Süryanice bilmesi; etnik kökeni Türk, ana dili Türkçe olan katılımcının Arapça ve Kürtçe bilmesi gibi.

Katılımcıların evlerinde konuşulan dil sayısı ile katılımcıların bildiği dil sayısı, çokkültürlülük ve çokdillilik çalışmasını destekler niteliktedir. Katılımcıların yarısı evlerinde iki dil, diğer yarısı ise evlerinde üç dil konuşmaktadır.

3.2. Bulgular ve Yorumlar

Üç ve daha fazla dil bilen 30-65 yaş arası beş erkek ve beş kadın olmak üzere toplam on kişiye uygulanan formun verileri aşağıda yer alan tablolar üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Farklı Dil Öğrenme Nedenleri

Çokdilli olmanızın sebebi nedir?	
Nedenler	Kaynaklar
Annem ve babam farklı dil konuştuğu için	K1, K3, K4
Eşim farklı bir dil konuştuğu için	K1, K3, K7, K8, K10
Ekonomik kazanç elde etmek için	K1, K6, K7, K10
İlgimi çektiği için	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K10
Mesleğim gereği	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9
Komşularım farklı dil konuştuğu için	K1, K2, K3, K4, K9, K10
Aldığım farklı dil eğitimleri	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10
Tatillerde rahat etmek için	K1, K2
Din	K1, K4, K10

Katılımcıların çokdilli olmasının sebepleri içinde en dikkat çeken ve Midyat’ın çokkültürlülük ve çokdillilik potansiyelini de meydana getiren, eşlerin ya da anne-babalarının farklı etnik yapıda olmasıdır. Farklı etnik yapı beraberinde farklı dil(ler)i getirmektedir. Katılımcıların yarısı farklı etnik kökenden biriyle evli olduğu için çokdilli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların üçü, anne ile babalarının farklı etnik kökenden gelmesi ve farklı dilleri konuşmasından dolayı çokkültürlü ve çokdilli olduklarını belirtmiştir. Evlilik, komşuluk gibi sosyokültürel etkenler çokkültürlülüğü ve çokdilliliği doğrudan etkilemektedir. Katılımcıların altısı, komşuları farklı diller konuştuğu için kendilerinin de farklı dil(ler) öğrendiklerini belirtmiştir. Komşuluk ilişkileri, farklı etnik grupların farklı dilleri sosyal ortamlarda edinebilme sonucunu doğurmuştur. Bölgede Süryani olmayıp Süryanice bilenlerin çoğu Süryaniceyi, Süryani komşularından öğrenmiştir. Bir diğer Süryanice öğrenme yolu da Süryanilerle ticaret yapmaktır.

Eşlerin, ebeveynlerin, komşuların farklı dil ve etnik yapılara sahip olması katılımcıların çokdilli olmalarında etkindir. Sosyal ve gündelik hayatın içine dâhil olan bireyler iletişim kurmak için farklı diller öğrenmek durumundadır. Midyat'ta komşuluk ilişkilerinin yeni dil(ler) öğrenmeyi gerektirecek kadar gelişmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Konuşulan Dillerin Tercih Edilme Sayıları

Hangi dilleri biliyorsunuz?	
Diller	Kaynaklar
Türkçe	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Arapça	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Kürtçe	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
İngilizce	K2, K3, K5, K6
Süryanice	K1, K4, K10
Almanca	K1, K9, K5
Rusça	K2
İtalyanca	K6

Bölgede ticaret yapan veya esnaf olan bireylerin hemen hepsi çokdillidir. Zira meslek sahipleri, iletişim kurma ihtiyacıyla diğer dilleri edinmektedir. Süryaniler, Süryanice yazılmış İncil'i ve bu dilde yazılmış diğer kutsal kitapları okuyup anlayabilmek için küçük yaşlardan itibaren özellikle manastırlarda Süryaniceyi öğrenmektedirler. Bu durum çokdilliliğin dinî boyutunu oluşturmaktadır. Süryaniler; Süryaniceyi ayinlerinde, dualarında ve günlük ibadetlerinde kullanmakta olup gündelik hayatlarında genellikle diğer dilleri (Arapça, Türkçe, Kürtçe) tercih etmektedirler. Bütün katılımcıların bildiği ortak diller Türkçe, Arapça ve Kürtçedir. Türkçe, Arapça ve Kürtçe dillerinin her biri farklı dil ailelerine mensup olmasına karşın katılımcıların çoğu, söz konusu farklı dilleri genellikle doğal ortamda ana dilleriyle birlikte edinerek aile ve arkadaş ortamında, iş yerinde, alışverişte rahatlıkla kullanabilmektedir. Bu üç dilin bilinmesi bölgede baskın dil olmalarıyla ilişkilidir. Süryaniceyi bilenlerin oranının daha düşük olması, bu dilin baskınlığının git gide azalarak çekinik (*resesif*) dil durumuna gelmesiyle ilişkilidir. İngilizceyi bilen dört ve Süryanice ile Almancayı bilen üç kişi bulunmaktadır. Almanca ve İngilizce dillerinin bilinmesi bölgede genellikle eğitim düzeyiyle ilişkilidir. Turistik nedenlerle de İngilizce bilme oranı artmaktadır.

Tablo 3. Bilinen Dillerin Kullanıldığı Alanlar

Bildığınız dilleri nerelerde kullanıyorsunuz?	Ev/Aile		İş yeri		Alışveriş		Tatil	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
	Dil numarası ve kullanıcı sayısı							
1. Dil (10 Kişi)	10	100	6	60	9	90	7	70
2. Dil (10 Kişi)	10	100	6	60	8	80	5	50
3. Dil (10 Kişi)	3	30	3	30	7	70	5	50
4. Dil (8 Kişi)	4	50	5	62,5	6	75	7	87,5
5. Dil (5 Kişi)	3	60	2	40	2	40	2	40
6. Dil (1 Kişi)	-	-	-	-	-	-	1	100

Katılımcılar bildikleri dilleri *ev/aile, iş yeri, alışveriş* ve *tatil* alanlarında kullanmaktadır. Katılımcıların tamamı birinci ve ikinci dilleri *ev/ailede*, dokuzu aynı dilleri *alışverişte*, altısı birinci ve ikinci dilleri *tatilde* kullandığını belirtmiştir.

Evde veya ailede kullanılan dil sayısının fazlalığı ebeveynlerin farklı etnik kökene sahip olmasıyla ilişkilidir. Ebeveynler kendi arasında ortak bir iletişim aracı belirlemekle birlikte çocuklarıyla farklı bir dili konuşmaktadır. Örneğin kendi arasında Arapça veya Kürtçe konuşan bir anne-baba çocuklarıyla Türkçe konuşmayı tercih etmektedir.

Ev/ailede ikinci dilden sonra diğer dillerin kullanım oranı düştüğü halde alışveriş ve tatilde aynı düşünüş yaşanmamaktadır. Katılımcıların yedisi tatilde ve alışverişte dört dile kadarını kullandığını söylemiştir.

İlk iki dil dar, yakın çevrede daha fazla kullanılırken üçüncü ve dördüncü dillerin daha uzak çevrede kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Çokdilli ve Çokkültürlü Ortamlarda Bulunurken Katılımcıların Hissiyatları

Çokdilli ve çokkültürlü ortamlarda bulunurken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?	
Duygular	Kaynaklar
Rahat ve güvende	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10
Mutlu ve Huzurlu	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9

Görüşmeye katılanların katılımcıların tamamı, dil ve kültür farklılığının olduğu ortamlarda bulunurken herhangi bir olumsuz duygu veya düşünceye kapılmadıklarını, bilakis farklılığın olduğu yerlerde bulunurken kendilerini rahat ve güvende, mutlu ve huzurlu hissettiklerini dile getirmişlerdir. Yüzyıllardır çokkültürlü ve çokdilli ortamda yaşamının vermiş olduğu bilinç ve sıradanlık bireylerin rahat yaşam sürmelerini, herhangi bir kaygı yaşamamalarını sağlamıştır.

Tablo 5. Çokdilli Olmanın Avantajları

Çokdilli olmak size ne tür avantajlar sağlamaktadır?	
Avantajlar	Kaynaklar
Farklı dillerde basın/yayın takibi yapmak	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Farklı ortamlara uyum sağlıyorum	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Alışverişte kolaylık sağlıyor	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
İletişimde kolaylık sağlıyor	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
İş bulmamı sağlıyor	K1, K2, K3, K5, K6

Çokdilli olmanın birçok avantajı bulunmaktadır. Katılımcıların hemen hepsinin benzer avantajlardan söz ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların tamamı çok dil bilmenin avantajlarını ‘farklı dillerde basın/yayın takibi’, ‘yeni girilen ortamlara kolay uyum sağlama’, ‘farklı dillerin konuşulduğu ortamlarda alışverişte ve iletişimde sağladığı kolaylık’ olarak belirtmişlerdir. Bunların dışında katılımcıların yarısı çokdilliliğin iş bulma kolaylığı sağladığını belirtmiştir.

Katılımcıların tamamı bir dilde konuşurken bildiği başka dillerden farkında olmadan sözcükler kullandığını ifade etmiştir.⁵¹

Tablo 6. Çokkültürlü Olmanın Avantajları

Çokkültürlü olmak size ne tür avantajlar sağlamaktadır?	
Avantajlar	Kaynaklar
Empati ve hoşgörü	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Ortama uyum	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Çok yönlü düşünme	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Gelenek-görenekleri tanıma	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10

Çokdillilikte olduğu gibi çokkültürlülüğün de ‘yeni ortamlara uyum’ konusunda kolaylık sağladığı, katılımcıların tamamı tarafından belirtilmiştir. Tüm katılımcılar, ‘empati, hoşgörü, ortama uyum sağlayabilme, çok yönlü düşünme, farklı gelenekleri-görenekleri tanıma’ maddelerini çokkültürlü olmanın verdiği avantajlar olarak görmüştür.

Tablo 7. Çokkültürlü Ortamlarda Bulunurken Katılımcıların Dikkatini Çeken Unsurlar

Çokkültürlü ortamlarda bulunurken neler dikkatinizi çekmektedir?	
Dikkat çeken unsurlar	Kaynaklar
Farklı giyim kuşam	K1, K3, K4, K9, K10
Yöresel yemekler	K2, K3, K5, K6, K8, K9
Tarihî/mimari yapılar	K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9
Dil/konuşma farklılıkları	K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9

Çokdilli ve çokkültürlü ortamların dikkat çeken unsurlarını katılımcılar, ‘farklı giyim kuşam, yöresel yemekler, tarihî/mimari yapılar ve dil/konuşma farklılıkları’ olarak ifade etmişlerdir⁵². Yörede bazı etnik grupların giyim kuşamları farklılık arz edebilmektedir. Bu farklılıklar giyside kullanılan kumaşlar, şallar, ayakkabı türü vb. şekillerde ayrı giyim tarzları kendini göstermektedir. Yöresel yemekler de kültürlerde ve inanışlarda farklılık arz etmektedir. Örneğin yörede bulgur ve etin yoğurulması suretiyle yapılan içli köfte yemeği etnik gruplara göre şu şekilde farklılık göstermektedir: Arapların ince bulgurun hem içine hem dışına et koyarak yağda kızarttığı *ırok* yemeğini, Kürtler yapmamaktadır. Kürtlerin ince bulgurların karışımının içine et koyarak haşladığı *kutilk* yemeğini Araplar da yapmakta adına *igbebet* demektedir. Süryaniler ise ince bulgurun hem dışına hem içine et koyduğu ve haşladığı epeyce

⁵¹ Katılımcıların tamamı çokkültürlü olmanın herhangi bir dezavantaj meydana getirmediğini belirtmiştir. Katılımcıların yarısı çokdilli olmanın herhangi bir dezavantajının olmadığını, yarısı da çokdilli olmanın dezavantajı olarak bir dilde konuşurken bildiği başka dillerden farkında olmadan sözcükler kullanmak olduğunu ifade etmiştir. Bu durumda çokdilli bireylerin bir kısmı kod kopyalamalarından kaynaklı dil karmaşasının farkındadır. Çokdilli bölgelerde baskın dilden kaynaklı dil ölümleri ise katılımcılar tarafından dile getirilmemiştir.
⁵² Tablo 4 ve Tablo 7’nin soru metinleri için bk. (Ateşal 2018: 213-215).

büyük boyda şekil verdikleri yemeklerine *kiterraha* adını vermekte ve bu geleneksel yemeklerini genellikle yoğurtlu sosla tüketmektedir.

Tablo 8. Çokdilli ve Çokkültürlü Durumlarının Sürdürülebilirliği için Yapılan Faaliyetler

Çokdilli ve çokkültürlü durumunuzun devam etmesi için neler yapıyorsunuz?	
Yapılan Faaliyetler	Kaynaklar
Aile bireyelerine farklı diller öğretmek	K1, K3, K4, K6, K7, K8, K10
Farklı dillerde basın/yayın takibi	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Dilleri tekrar etme ve pekiştirme	K2, K3, K5, K7

Çokdilli ve çokkültürlü bireylerin mevcut durumlarının, yani çokkültürlülük ve çokdillilik durumlarının sürdürülebilmesi için neler yaptıkları ile ilgili soruya tüm katılımcılar mevcut durumlarının devam etmesi için birtakım faaliyetler yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların hepsi, çokkültürlülük ve çokdillilik durumlarının devamı için ‘farklı dillerde basın/yayın takibi’, yedisi ‘aile bireyelerine, özellikle çocuklarına farklı diller öğrettiklerini’, dördü ‘bildiği dillerde tekrar ve pekiştirmeler yaparak’ çokkültürlülük ve çokdillilik durumlarının devam etmesini sağladıklarını belirtmiştir. Bölgede resmî/egitim dili Türkçe olmakla birlikte ebeveynler çocuklarına ana dillerini öğretmektedir. Ailelerinden ninni, türkü, mesel, masal, atasözü, deyim, ağıt işiten bireylerin ana dillerini özellikle sözlü kültür ve edebiyat unsurlarıyla pekiştirmeleri sağlanmaktadır.

Sonuç

Midyat, Tur Abidin bölgesinin en önemli ve büyük şehirlerinden olup tarihi Asurlulara dayanmaktadır. Tarih boyunca farklı medeniyetlere ve kültürlere ev sahipliği yapmış ilçenin katmanlaşmış yapısıyla çokkültürlü ve çokdilli durumu ilk zamanlardan beri şekillenmiştir.

Çalışmada Midyat'ta ölçüt örneklem üzerinden çokkültürlülük ve çokdillilik tespiti yapılmıştır. Mardin'in Midyat ilçesinde Türkler, Mahalmiler (Yerli Araplar), Süryaniler, Kürtler, Yezidiler, Becirmanlar, Suriye'den gelen farklı etnik gruplara mensup göçmenler olmak üzere birbirinden farklı etnik yapılar, farklı diller, farklı dinî inançlar vardır. Farklılıkların mahallelerde, çarşılarında, alışveriş mekânlarında, hatta birçok evde dahi görüldüğü Midyat'ta çokkültürlülük ve çokdillilik kıyafette, yemeklerde, mimaride, ibadetlerde, bayramlarda, düğünlerde, mahallelerde kendini somut bir şekilde göstermektedir.

Araştırma, nitel araştırma modelinin fenomenolojik desenine göre tasarlanmıştır. Örneklem, ölçüt örnekleme yoluyla üç ve daha fazla dil bilen 30-65 yaş arası 5 erkek 5 kadın toplam 10 kişiyle oluşturulmuştur. 10 kişiden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile veri toplanmıştır. Katılımcılardan ikisi Süryani, üçü Kürt, biri Mahalmi (Arap), biri Türk, ikisi Suriyeli Kürt, biri mezeldir. Katılımcıların sekizi Müslüman, ikisi Hristiyan'dır. Katılımcılardan ikisinin ana dili Süryanice, beşinin Kürtçe, ikisinin Arapça, birinin Türkçedir. Katılımcıların beşi evde konuşulan dil sayısını üç, diğerleri iki dil olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların üçü Midyat ilçesinde, biri Mardin merkezde, ikisi Kamışlo'da, biri Mersin'de, biri Batman'da, ikisi Şırnak'ta doğmuştur. Katılımcılardan hiç okula gitmemiş bir, ilkokul, ortaokul, lise mezunu birer, lisans ve üstü mezunu altı kişi yer almaktadır. Katılımcıların dördü

beş dil, üçü dört dil, ikisi üç dil, biri 6 dil bilmektedir. Katılımcılardan dördü öğretmen, üçü ev hanımı, ikisi telkâri ustası, biri emekli öğretmendir. Açık ve kapalı uçlu 21 sorudan oluşan görüşme formu on kişi tarafından doldurulmuştur. Beş kadın beş erkek olan katılımcılar, geniş yaş aralığında yer almaktadır. Katılımcıların sadece etnik kökenlerinin değil aynı zamanda başka nedenlerin de dil edinmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Katılımcıların bildiği ve kullandığı dil sayısı Midyat'taki çokkültürlülük ve çokdillilik durumunun tespitini destekler niteliktedir.

Araştırma sonucuna göre Midyat'ta çokdillilik ve çokkültürlülüğün nedenleri farklı etnik kökenden ebeveynlerin farklı dil konuşmaları, evlilik, ekonomi, meslek, komşular, eğitim, tatil, ilgi, meslek ve dindir. Katılımcıların tamamı Türkçe, Arapça ve Kürtçeyi konuşulan dil olarak tercih etmektedir. Katılımcılardan üçü konuşulan diller arasında Süryaniceyi de tercih etmektedir. Dillerin kullanıldığı alanlar ekseriyetle ev, alışveriş kimi zaman işyeri ve tatil biçimindedir. Çokdilli katılımcılar konuşma ve dinleme becerisinde çok iyi, okuma ve yazma becerilerinde ise genellikle orta düzeydedirler. Katılımcıların tamamı çokdilli ve çokkültürlü olmanın avantajlı bir durum olduğunu belirtmektedirler. Katılımcıların tamamı çokdilliliğin, farklı dillerde basın/yayın takibi yapmak, farklı ortamlara uyum sağlamak, alışverişte ve iletişimde kolaylık sağladığını düşünmektedir. Katılımcıların yarısı çokdilli olmanın iş bulmayı kolaylaştırdığını belirtmiştir. Katılımcıların tamamı çokkültürlülüğün empati ve hoşgörü, ortama uyum sağlama, çok yönlü düşünme, gelenek-görenekleri tanıma avantajlarının olduğunu düşünmektedir. Çokkültürlü ortamlarda bulunan katılımcıların, farklı giyim-kuşam, yöresel yemekler, tarihî/mimari yapılar, dil/konuşma farklılıkları dikkatini çekmektedir. Çokdilli ve çokkültürlü ortamlarda bulunan katılımcılar kendilerini rahat, huzurlu, güvende ve mutlu hissetmektedir. Çokdilli ve çokkültürlü bireyler bu durumlarının sürdürülebilirliğini sağlamak adına birtakım etkinlik yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu etkinlikler, aile bireylerine farklı diller öğretmek, farklı dillerde basın/yayın takibi yapmak, dilleri tekrar edip pekiştirmek şeklindedir.

Birbirlerinden farklı etnik yapılar, dinler, diller, kültürler, medeniyetler, gelenekler ve mezheplerin iç içe geçtiği bir coğrafya olması hasebiyle Midyat'ta çokkültürlülük ve çokdillilik bir seçim değil; kader ve alınyazısıdır. Midyat'taki çokdillilik, kültürleri birbirine bağlamakta köprü görevi üstlenmektedir. Farklı kültürler hem kendi dillerini hem de diğer kültürlerin dillerini kullanmakta; yörede iletişim kesintisiz olarak devam etmektedir. Midyat'ta çokkültürlü ve çokdilli bireyler yüzyıllardır, bir arada uyum ve hoşgörü içinde yaşamlarını sürdürmektedir. Farklı dil ve kültüre sahip olmak yörede zenginlik ve avantaj konumundadır. Kimi gruplar, diğer grupların dillerini benimsemiştir. Bireyler, etnik grupları ve inanışları fark etmeksizin diğer kültürlerin dillerini doğal süreçte ve ortamda edinmiştir.

Midyat'ta farklı etnik grupların ve dillerin varlığından mütevellit bölgede çokkültürlülük ve çokdillilik söz konusudur. Bu kültürel zenginlik birçok araştırmacıya çeşitli araştırmalar yapmalarında kaynak teşkil edecektir. Küreselleşen dünyada kültürlenme ve dil ölümleri kültür ve dilleri tehlike altında bırakmaktadır. Söz konusu kültür ve dillerin durumu çeşitli çalışmalarla bilim dünyasına duyurulmalıdır.

Etik Beyan

Yazarların beyanına göre, “Çokkültürlülük ve Çokdillilik Bağlamında Midyat” adlı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuştur. Çalışma kapsamında Midyat’tan 10 kişi ile görüşülmüştür. Kaynak kişilerin tamamı kendi iradeleri, rızaları ve gönüllülük esasına bağlı olarak görüşmeye katılmışlardır. Kaynak kişilere görüşme öncesinde çalışmayla ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler 2019 yılında yapıldığı için ULAKBİM TRDizin’in 2020’de getirdiği Etik Kurul Onayı zorunluluğu çalışmayı kapsamamaktadır.

Kaynakça

- Ateşal, Zeynep (2018). *Tarihten Günümüze Çokdillilik*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atli, Mehmet Halit (2018). “Çokdillilik ve Çokdilli Beyin”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (60): 26-32.
- Büyüköztürk, Şener (2012). *Örnekleme Yöntemleri*, <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf>, [26.01.2021].
- Çelik, Mehmet (2010). “Süryaniler”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, C. XXXVIII: 175-178.
- Çetin, İhsan (2007). “Çokkültürlülük ve Kimlik Bağlamında Midyat İlçesi Örneği”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 10 (2): 22-35.
- Demir, Zeynettin (2019). *Mardin İli Midyat İlçesinde Yaşayan Mahalmilerin Folklor ve Etnografyası*. Yüksek Lisans Tezi. Ardahan: Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkinay, Hadra Kübra (2012). “Çok Dillilik ve Mardin Örneği”. *II. Sosyal Bilimler Genç Araştırmacılar Sempozyumu Bildiriler e-Kitabı*, 24-25 Nisan 2010. Diyarbakır 275-284.
- Eroğlu, Erol-Sarıca, Neşe (2012). “Midyat Süryanilerinin Düğün Gelenekleri”. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic* 7/3: 1189-1199.
- Genç, Cihad (2019). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Midyat Kazası (Siyasi, Sosyal, Ekonomik, Kültürel)*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göyünç, Nejat (1969). *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi. http://acikders.atauni.edu.tr/pluginfile.php/77629/mod_resource/content/0/SEC.pdf, [08.02.2021].
- <https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56489/midyat-tarihcesi.html>, [05. 02. 2021].
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, [11.02.2021].
- Kymlicka, Will (2012). “Çok Kültürlülük: Başarı, Başarısızlık ve Gelecek”. Çev. Fatih Öztürk. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (İÜHFİM)*, 70 (2): 297-332.

- Keskin, Necat (2014). *Akışkan Kimlikler: Etnik ve Dini Kimlik Arasında Becirman Seyyidleri*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Oktik, Nurgün-Nas, Fethi (2005). “Ulus-Devlet ve Topluluklar: Midyat Örneği”. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, Güz 2005, (15): 121-142.
- Özmen, Abdurrahim (2006). *Turabdin Süryanileri Örneğinde Etno-Kültürel Sınırlar*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Musa (2013). “Çoğulculuk Söyleminin Sahiciliği Üzerine: Midyat Örneği”. *İdealkent*, 4 (9): 42-73.
- Saban, Ahmet-Ersoy, Ali (2016). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sami, Kamuran (2009). “Midyat Yezidi Köylerinde Kırsal Mimarlık: Renkleri Solan Bir Halkın Kültürel Mirası ve Değişen Toplumsal Feraset”. *Folklor/Edebiyat*, 15 (59): 211-224.
- Şeşen, Ramazan (1993). “Cezîre”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, C. VII: 509-511.
- Taşgın, Ahmet (2013). “Yezîdiyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, C. XLIII: 525-527.
- Uluç, Mehmet (2018). *Sermiyan Midyat Sinemasında Mardin Kentinin Kültür ve Mekân Bağlamında Temsili*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yanık, Celalettin (2012). *Dünyadaki Çokkültürlülük Tartışmaları Bağlamında Türkiye’de Çokkültürlülük Eleştirel Bir Bakış*. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Ali (1999). “Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi”. *Eğitim ve Bilim*, 1 (112): 7-17.
- Yılmaz, Mehmet Yalçın (2014). “İki Dillilik Olgusu ve Almanya’daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (3): 1641-1651.

Ekler:

Ek-1: Tablo Listesi

- Veri Tabanı (Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımı)
- Tablo 1. Katılımcıların Farklı Dil Öğrenme Nedenleri
- Tablo 2. Konuşulan Dillerin Tercih Edilme Sayıları
- Tablo 3. Bilinen Dillerin Kullanıldığı Alanlar
- Tablo 4. Çokdilli ve Çokkültürlü Ortamlarda Bulunurken Katılımcıların Hissiyatları
- Tablo 5. Çokdilli Olmanın Avantajları
- Tablo 6. Çokkültürlü Olmanın Avantajları
- Tablo 7. Çokkültürlü Ortamlarda Bulunurken Katılımcıların Dikkatini Çeken Unsurlar

Tablo 8. Çokdilli ve Çokkültürlü Durumlarının Sürdürülebilirliği İçin Yapılan Faaliyetler

Ek-2: Görüşme Formu**Çokkültürlülük ve Çokdillilik Bağlamında Midyat**

- 1- Yaşınız
- 2- Cinsiyetiniz
 - () Kadın
 - () Erkek
- 3- Etnik Kökeniniz
- 4- Dini İnançınız
- 5- Doğduğunuz Ülke-Şehir
- 6- Mesleğiniz
- 7- Eğitim Düzeyiniz
 - () Okula gitmemiş
 - () İlkokul
 - () Ortaokul
 - () Lise
 - () Üniversite
 - () Yüksek lisans
 - () Doktora
- 8- Ana Diliniz
- 9- Bildiğiniz Dilleri Yazınız
 - 1)
 - 2)
 - 3)
 - 4)
 - 5)
 - 6)
- 10- Evinizde Konuşulan Dil/Diller
 - 1)
 - 2)
 - 3)
- 11- Bildiğiniz Dilleri Öğrenme Nedenlerini İşaretleyiniz
 - () Annem ve babam farklı dil konuştuğu için
 - () Evlilik durumumdan
 - () Ekonomik nedenler
 - () İlgi duyduğum için
 - () Mesleğim gereği
 - () Komşular
 - () Eğitim

() Tatil

() Din

Diğer (.....)

12- Bil Dilde Konuşurken Bildiğiniz Başka Dillerden Farkında Olmadan Sözcükler Kullanıyor musunuz?

() Evet

() Hayır

13- Bildiğiniz Dilleri Kullanma Becerinizin Düzeyini Yazınız

Konuşma Dinleme/Anlama Yazma Okuma

1. Dil

2. Dil

3. Dil

4. Dil

5. Dil

6. Dil

Not: (1): Kötü, (2): Orta, (3): İyi, (4): Çok İyi

14- Bildiğiniz Dilleri Kullandığınız Alanları İşaretleyiniz

Ev/Aile İşyeri Alışveriş Tatil

1. Dil

2. Dil

3. Dil

4. Dil

5. Dil

6. Dil

15- Çokkültürlü Ortamlarda Bulunurken Neler Dikkatinizi Çekmektedir? (Din, mimari yapılar, yemekler, giyim-kuşam...)

16- Çokkültürlü ve Çokdilli Ortamda Yaşarken Kendinizi Nasıl Hissediyorsunuz? (Mutlu, huzurlu, güvenli, tedirgin, gergin, mutsuz...)

17- Çokkültürlü Olmanın Sizin İçin Avantajları Nelerdir?

18- Çokdilli Olmanın Sizin İçin Avantajları Nelerdir?

19- Çokkültürlü Olmanın Sizin İçin Dezavantajları Nelerdir?

20- Çokdilli Olmanın Sizin İçin Dezavantajları Nelerdir?

21- Çokkültürlük ve Çokdillilik Durumunuzun Sürdürülmesi İçin Herhangi Bir Katkıda Bulunuyor musunuz? (Cevabınız “evet” ise neler yaptığınızı, “hayır” ise nedenlerini yazınız).